

Műveld a csodát, ne magyarázd!

Kubinyi Anna méltatása a Szervátiusz Jenő-díj átadása alkalmából

Laudációt írni-mondani nem könnyű. A pusztá dicséretes talmi. Minél nagyobb talentumú művészt méltatunk, annál nehezebb. Egyensúlyt kell találni, teszem fel, egy születésnapra köszöntő és akár egy végbúcsúztatás között. Mert az érdemek felsorolása közben önfeledten átcsúszhatunk egyik vagy másik végletbe, bár nem az lett volna a szándékunk. Tapintható példa erre, az a valamikori 92 éves pápa, akinek születésnapját ünnepelték. A köszöntőt egy közismerten a Szentatya tisztségére vágyó, ambiciózus bíboros mondta, felsorolva az égi helytartó minden érdemét múlt időben. Célozván, Őszentsége most már megérdemelten járulhat az Úr színe elé. A pápa türelmesen végighallgatta, majd szelíden annyit válaszolt: köszönöm, fiam, a szép szónoklatot, de azért ne sürgessük annyira a Gondviselést.

Szerencsére itt és most és még azon is túl Kubinyi Anna személyében a lüktető, a teremtő erejű életet magasztaljuk fel, dicsérvük, a zeniten állhatatosan fényeskedő tehetség napját. Ezt a ragyogást nem tudja magába fojtani, elnyelni semmiféle univerzumi fekete lyuk. Megvallom, töprengtem, vívódtam, hogy a legméltóbb, legpontosabb szavak szülessenek bennem, hogy felnőhessek a Nagy László-i mondathoz: „Műveld a csodát, ne magyarázd!”, hogy Kubinyi Anna lényegét a legkifejezőbben ragadjam meg. Tudom, a legmélyebb titokhoz nem lehet hozzáférni, csak érinteni nemes horzsolódások árán. Csak termékenyítő barázdák adódnak az életben. Megkíséreltem, elvégre nem mindennapi szellemiséget, átható erősségi üzenetet magába sűrítő – innen a megemelt rangja – művészeti díjról és díjazotról kell szólnom. Ez esetben is díj és díjazott egymást erősítik, hitelét növelik. Idén Kubinyi Anna textilművész érdemelte ki a Szervátiusz Jenő nevét viselő alapítvány kuratóriumának döntése alapján a kitüntetését. Súlyát, távlatos röpítő erejét, a garanciát, túl a művész kvalitásain, az odaítélők – élükön Szervátiusz Tibor alapító és Szervátiusz Klára elnök – személyes igényessége, erkölcsi, jellembeli korrektsége szavatolja. Ennek az ideje soha nem jár le. Mert soha nem szolgáltatták ki olcsón politikai játszadozások kényére, kedvére. Nem tudták, mindenkori nímándok sem negligálni, lejáratni, korrumpálni, sem felhígítani, mint annyi állami elismerést – ez nem az –, köztük akár a Kossuth-díjat is, amelyet a mindenkori politika patikamérlegén dekáznak ki. És sokszor szemet szűrőan, erkölcsi érzéket sértően érdemteleneknek is osztják. Röviden a kitüntetetteknek egy része elkoptatja a díjak erkölcsi, művészi patináját.

Döbrentei Kornél (1946) költő. A *Hitel* szépirodalmi rovatát 1992 és 2006 között szerkesztette.

Kubinyi Annát méltatni megtisztelő. És belső parancsolatos kötelezettségem is a valódi tehetség előtti főhajtás és felmutatás nevében. Kivált egy olyan országban, ahol a szellemi élet zömét többnyire hivatalosan is támogatott silányság jellemzi. Irigység és középszerűség. Igen, egy hajót elsüllyeszthetnek a patkányok, felzabálják minden merész megújulás gyökerét. Talán az ízlik étvágyuknak, ami nekik nincs. És mi az, ami van: katartikus művek helyett gagyi, ócskapiacra termelés, tisztátalan, standokon kalmármódi helyezkedés, tolavás, törtetés, terrorisztikusan dominánsá tett rossz ízlés, eszmei kiüresedés, magyarság- és hazatagadás.

Történelmi szerencsénk: ez nem mindenkire érvényes, ha az lenne már régen kiírtattunk, kihaltunk volna. A nagy többséget nem kezdte ki a lelket megrohasztó kór. Mikor e sorokat rovom, minő mágiikus egybeesés, Vörösmartyt citálok: *Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég, tiszták a szemek, a szívek.* A székelyek nagy menetelését az autonómiáért közvetíti a Duna TV. Méghogy Dunának Oltnak egy a hangja? Vonulnak hosszú, konok sorban az atyafiak és családjaik, szent súlyként viszik az óriás Székely Zászlót, amely számomra hosszában szelvében betéríti Csaba királyfi Csillagösvényét, feléri a Himálját, messzire mutatva lobog fent a világ tetején. Az életük árán is kítűzte társával, Kiss Péterrel együtt a Székelyföld szülötte Eröss Zsolt. Igaza volt Kosztolányinak, a zászló nem csupán bot és vászon, noha alkatrészeit tekintve az. Mitől, hogyan születik meg, terebélyül mássá, többdimenzióssá? A bot önvédelmi, ha kell támadó, sőt testvérgyilkos fegyver. Őszeköz és nem csak Káin és Ábel egymásra fenekedésében. Előle nem lehet elrejtezni a rengetegben. És maga a színekkel agyonkarcolt vászon is textília. Lehetne akár Batthyány véres inge, vagy édesapám és az őseink golyó szaggatta, lovagkeresztel ékített zubbonya, avagy a pesti forradalom lyukas zászlaja. Képzeteket keltő szokkal benépesíthető minden anyag, ahogyan a matériát Kubinyi Anna megműveli. Torokszorító megrendülést kiváltó szimbólumrendszer ez, amely mindenki magyarságát valló és vállaló emberhez eljut. Többet okozva, mint lehajtott fejű, alázatos, csöndes tudomásulvételt.

Oly korszakokban éltünk, amikor nagyjaink egy része pusztá létének megőrzése miatt emigrálni kényszerült. Vagy saját honában belső emigrációba menekült. 1711, 1849, 1945, 1957 és aztán a mostani megélhetési emigrálás. Az előzőeknek a haza mást jelentett, mint a maiaknak. Például egy Zilahy, Márai, Wass Albert, és még folytathatnánk a fájdalmas sort, utolsó pillanatáig kínlódott, kínoztatott a honvágytól. Teli bőrrönddel mentek el, és nem jöhetett haza. Amikor lehetett volna, már késő volt. Kubinyi Anna, mint a legtöbb nagyra hivatott alkotó, eget kért, tért követelt, hogy ne ölje meg az itthoni középszerűség, értetlenség, fanyalgás. Hát elment e kietlennek vélt hazából, látzólag kiesőbb vidékre. Ám ez a kirándulás hosszú távon kevésnek bizonyult. A génjeibe vésett – rovásírással? – parancsnak engedelmessé, az eltéphetetlen köldökzsinór lassójához kötve, teli újdonsült tervekkel, ambíciókkal visszatért. Mert nem kívülről, hanem belülről akar világot hódítani. Ilyen nemes foglalkozás Kalkuttában megrendezendő novemberi kiállítására. Visszahívtá az anyaföld, a „hazádnak rendületlenül légy híve oh magyar” kategorikus imperatívusza vezette el a gyökerekhez, amelyekben felkerengenek például az eredetmítoszok is. Feltör diadalmasan a magosba – ahol a hazának kellene lennie – az általa formázott Turulmadár. Ez nem a picassói demagógia kócsával kitémőtt békegalamb – sütögetik is minden nyárson – de nem is tartozik ez a sólyom az Assisi Szent Ferenc jámbor jószágai közé. Kubinyi Anna röptető erejű kezéből tör ki az örökké üldözött, rebellis Kerecsen.

Jacques Pevert szerint az az igazi művészet, amikor egy fehér rajzlapra, akár sírkőhátra megálmodott, rajzolt madár, annyira madár, hogy kitör a behatárolt síkból és elemelkedik. Mindig ott marad, és soha nincsen ott, de látjuk. A Turul mindig velünk van, oh hányszor volt képes felszárnalni a magyarokkal telített tömegsírkökből, és nemcsak tatárdúlás, Mohács, vagy Délvidék, Felvidék és Románia, vagy éppen ötvenhatos kátránypapíros, arccal a földre kapartak el, mésszel leöntött döggödreiből, de a Don mellől, a kitelepítettek sorsából, az agyonlőttek, a harctéren hősi halált haltak utolsó szívdobbanásából, a börtönben felakasztottak végső kiáltásaiból: a hazáért mindhalálig.

Ezt is cselekszi művészete páratlan klassziséval Kubinyi Anna, a halálból feltámadást megörökítő textíliákon. Teheti, sorsa van, hiszen sokféle talentummal halmozta el az Isten. Lehetett volna keramikus, grafikus, ám ő erre a pályára vezéreltetett. Megrendítő, hogy a maga művészi eszközeivel megidézi Kőrösi Csoma Sándort, akit Szervátiusz Tibor, az alapítvány alapító, éveken át szeretett volna megmintázni. A nagy kő most is kint áll az udvarán, naponta megsimogatja, de hogy kiszabadítsa belőle a magyar őriást, ellehetetlenítették. A súlyos kő hiánya és a textília tündér könnyedségnek látszó világa bennem kiegészíti egymást, mint a törzsi vérszövetség. És ami van, megszületett, az megtermékenyíti az irgalmatlan nincset. És akkor ide hivatott Kubinyi által Tagóre is, a bölcsesség, a mértéktartás, a letisztult gondolat egyetemese. Megengedheti magának a szelíd türelmet, mint Ghandi is, hiszen sokaságban él, bőven akad utánpótlás. Tanulnunk kéne belőle ám kevesen vagyunk s ez más megállapítást szül. Berzsenyi mondá nagyonis megélt tapasztalatokkal: „Nem sokaság, hanem lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.” Ez volna a minőség forradalma. És ez a magyar fátum, hogy mindez vontatottan következik be. De bízunk a magyar civil békés tüntetéseiben. Higgyünk a jövőbeli nagy Székely Vágtában is. Meg fog történni, mert évszázadok, évezredek óta őrzi magát az a csöppnyi, csángóul mondva morzsa mustármag, amely szétmorzsolhatatlan, köztük így Kubinyi Anna is, erjesztő, új gondolatokra sarkalló ereje töretlen, mint ahogy elhivatottsága is, mert, és éppen ezért a költővel szólva, *Anna örök*.

2013. október 31.

